

Afet Sonrası Psikososyal Destekte Sosyal Hizmet Uzmanlarının Deneyimleri: Nitel Bir Araştırma

Experiences of Social Workers in Post-Disaster Psychosocial Support: A Qualitative Study

Ali Karataş¹
Serdar Aykut²

Öz

Afetler, bireylerin yaşamlarını çok yönlü biçimde etkileyen; fiziksel, psikolojik ve sosyal kayıplara yol açan olağanüstü durumlardır. Bu süreçlerde sunulan psikososyal destek hizmetleri, afetten etkilenen bireylerin iyilik halini yeniden sağlamayı, baş etme becerilerini artırmayı ve toplumsal uyumu desteklemeyi amaçlamaktadır. Bu hizmetlerde görev alan sosyal hizmet uzmanları, afet sahasında bireysel görüşmeler, psikolojik ilk yardım, kaynaklara yönlendirme, grup çalışmaları ve çalışana destek gibi çok boyutlu müdahaleler yürütmektedir. Ancak afet ortamında karşılaşılan duygusal yük, yoğun iş temposu ve belirsizlik gibi unsurlar, uzmanların tükenmişlik yaşamasına ve mesleki işlevselliklerinin zarar görmesine neden olabilmektedir. Bu nedenle, süpervizyon desteği sosyal hizmet uzmanları için temel bir ihtiyaç olarak öne çıkmaktadır. Bu araştırma, afetlerde psikososyal destek hizmeti sunan sosyal hizmet uzmanlarının deneyimlerini ve süpervizyon ihtiyaçlarını incelemeyi amaçlamaktadır. Çalışma, nitel araştırma deseniyle yürütülmüş; daha önce afet sahasında görev yapmış 14 sosyal hizmet uzmanıyla yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Veriler soru bazlı içerik analizi yöntemiyle değerlendirilmiş; katılımcıların afet ortamındaki mesleki tutumları, karşılaştıkları zorluklar ve süpervizyona ilişkin algıları tematik olarak analiz edilmiştir. Araştırma sonuçları, afet sahasında görev yapan sosyal hizmet uzmanlarının yalnızca müdahale sunan değil; aynı zamanda duygusal yükü taşıyan, yönlendiren ve destekleyen aktörler olduğunu ortaya koymuştur. Süpervizyonun bu süreçte mesleki rehberlik ve psikolojik dayanıklılık açısından kritik bir rol üstlendiği belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Afet, psikososyal destek, sosyal hizmet uzmanı, süpervizyon

Abstract

Disasters are extraordinary situations that affect individuals' lives in multiple ways and lead to physical, psychological, and social losses. Psychosocial support services provided in disaster contexts aim to restore the well-being of affected individuals, enhance coping skills, and support social cohesion. Social workers involved in these services carry out multidimensional interventions in disaster settings, including individual interviews, psychological first aid, referrals to resources, group work, and staff support. However, emotional burden, intensive workload, and uncertainty experienced in disaster environments may cause burnout among social workers and negatively affect their professional functioning. Therefore, supervision support emerges as a fundamental need for social workers. This study aims to examine the experiences and supervision needs of social workers providing psychosocial support services in disaster settings. The study was conducted using a qualitative research design, and semi-structured interviews were carried out with 14 social workers who had previously worked in disaster areas. The data were analyzed using a question-based content analysis method, and participants' professional attitudes in disaster settings, challenges encountered, and perceptions of supervision were thematically examined. The findings reveal that social workers operating in disaster contexts are not only intervention providers but also actors who carry emotional burdens, guide others, and offer support. Supervision was found to play a critical role in professional guidance and psychological resilience during disaster response processes.

Keywords: Disaster, psychosocial support, social worker, supervision

¹ Yüksek Lisans Öğrencisi, Çankırı Karatekin Üniversitesi, 228211004@ogrenci.karatekin.edu.tr, <https://orcid.org/0009-0004-9375-2064>, <https://ror.org/011y7xt38>

² Doç. Dr., Çankırı Karatekin Üniversitesi, serdaraykut@karatekin.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0002-3317-0634>, <https://ror.org/011y7xt38>

Makale Türü/Article Type: Araştırma Makalesi/Research Article

Geliş Tarihi/Received Date: 20.08.2025 – **Kabul Tarihi/Accepted Date:** 01.02.2026

Atf İçin/For Cite: Karataş A. ve Aykut S., "Afet Sonrası Psikososyal Destekte Sosyal Hizmet Uzmanlarının Deneyimleri: Nitel Bir Araştırma", *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 2026;25(2):259-281

<https://doi.org/10.17755/esosder.1769681>

License: [CC BY-NC 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/)

Giriş

Afetler, bireylerin yalnızca fiziksel değil, aynı zamanda psikolojik, sosyal ve ekonomik yönden ciddi biçimde etkilendiği olağanüstü durumlardır. Bu tür durumlar, bireylerin alışılmış yaşam döngüsünü kesintiye uğratmakta; başa çıkma mekanizmalarını zorlayan, çok yönlü bir müdahale sürecini zorunlu kılmaktadır.

Afetlerin yarattığı etkilerin yalnızca kriz anıyla sınırlı kalmadığı; uzun vadede bireylerin psikososyal iyilik halleri üzerinde kalıcı izler bırakabildiği birçok araştırma tarafından ortaya konmuştur (Karancı & Ünal, 2023; Mağden ve ark., 2008). Bu bağlamda afet sonrasında yürütülen psikososyal destek (PSD) hizmetleri, bireylerin yaşadığı kayıp, travma ve belirsizliklerle baş etmesini kolaylaştırarak, yeniden uyum sürecini destekleyen temel uygulamalardan biri hâline gelmiştir.

Sosyal hizmet disiplini, afetlerde PSD hizmetlerinin hem planlayıcısı hem de uygulayıcısı olarak merkezi bir rol üstlenmektedir. Toplumsal dayanışmayı önceleyen mesleki yapısıyla sosyal hizmet uzmanları (SHU), afet öncesi hazırlıktan afet sonrası iyileşme süreçlerine kadar çok yönlü görevler yürütmektedir. Ancak bu görevler, yalnızca bilgi ve beceri gerektiren teknik uygulamalarla sınırlı kalmamakta; aynı zamanda SHU'ların yüksek düzeyde duygusal dayanıklılık, etik karar alma gücü ve kurumlar arası iş birliği kapasitesine sahip olmalarını da zorunlu kılmaktadır (Radey & Figley, 2007; Özüçelik & Artan, 2024).

Afet sahasında görev yapan SHU'lar, yardım etme motivasyonları kadar, ikincil travmalar, etik ikilemler, mesleki yalnızlık ve belirsizlik gibi çok katmanlı güçlüklerle de yüz yüze kalmaktadır. Bu durum, SHU'ların mesleki rollerini sağlıklı biçimde sürdürebilmeleri için yalnızca bireysel dayanıklılık değil, aynı zamanda sistematik bir mesleki destek mekanizmasına da ihtiyaç duyduklarını göstermektedir. Süpervizyon bu noktada, SHU'ların mesleki gelişimlerini desteklemenin yanı sıra duygusal yüklerini hafifletme, mesleki rehberlik sağlama ve etik karar süreçlerinde destek sunma işlevleriyle öne çıkmaktadır. Literatürde süpervizyonun, afet gibi yüksek stres içeren çalışma alanlarında SHU'lar için koruyucu bir tampon işlevi gördüğü sıklıkla vurgulanmaktadır (Mor Barak, 2009; Beddoe, 2010; Ravalier ve ark., 2023).

Bu bağlamda süpervizyonun afet sonrası PSD hizmetlerinde sistematik ve yaygın biçimde yapılandırılmamış olması, SHU'ların mesleki ve psikososyal gereksinimlerinin karşılanmasında önemli bir boşluk oluşturmaktadır.

Bu araştırma, afetlerde PSD hizmetlerinde görev yapan SHU'ların deneyimlerini, özellikle süpervizyon ihtiyacı çerçevesinde incelemeyi amaçlamaktadır. Bu kapsamda araştırmada SHU'ların afet sahasında görev alma motivasyonları, mesleki uygulamaları, karşılaştıkları duygusal ve yapısal zorluklar ile süpervizyona dair görüşleri ele alınmıştır. Nitel araştırma yöntemiyle yürütülen bu çalışma, afet ortamında görev yapan SHU'ların ihtiyaçlarını hem bireysel hem de sistem düzeyinde değerlendirmeyi ve süpervizyonun bu alandaki önemini bütüncül bir bakış açısıyla tartışmayı hedeflemektedir.

1. Genel Bilgiler

1.1. Afetler

Afetler; fiziksel, ekonomik ve çevresel kayıplara yol açarak gündelik yaşamı kesintiye uğratan, yerel imkânlarla baş edilmesi güç olan doğa, insan ya da teknoloji kaynaklı olaylar olarak tanımlanmaktadır (AFAD, 2021; Karancı & Ünal, 2023; Kadioğlu, 2011). Bu olaylar sadece fiziksel değil, aynı zamanda psikolojik ve sosyal etkiler de yaratmakta; maruz kalma, savunmasızlık ve kapasite faktörleriyle doğrudan ilişki içinde gelişmektedir (Mağden ve ark.,

2008; Ergünay, 2009). Bu kapsamda afetler, yalnızca olayın kendisi değil, merkezinde insan olan çok boyutlu toplumsal olgular olarak ele alınmalıdır (Kadıoğlu, 2011).

Afetlerin yönetimi; zarar azaltma, hazırlık, müdahale ve iyileştirme aşamalarını kapsayan disiplinler arası bir süreçtir (Tuncay, 2004; Karaman, 2017). Bu süreçte afetler, genellikle doğal (deprem, sel, yangın vb.) ve insan kaynaklı (endüstriyel kazalar, nükleer tehlikeler vb.) olmak üzere iki ana grupta sınıflandırılmaktadır (AFAD, 2021; Altun, 2016; Ertuğrul, 2022).

Afetlerin sosyal hizmet disipliniyle ilişkisi, özellikle insan hakları, sosyal adalet ve toplumsal dayanıklılık gibi temel ilkeler bağlamında önem kazanmaktadır. SHU'lar afet öncesinde risk azaltma ve toplum bilgilendirme çalışmaları yürütürken; afet anında müdahale ve PSD sunmakta, sonrasında ise kırılğan grupların güçlendirilmesi ve sosyal bütünleşmenin sağlanması için aktif rol üstlenmektedirler (Artan & Özkan, 2020; Cebeci & Akay, 2024; Aydoğdu Kuzucu, Ulutaş & Boz, 2025).

Afet ortamında SHU'ların rolleri yalnızca destek sunmakla sınırlı kalmayıp; savunuculuk, kolaylaştırıcılık, eğiticilik, danışmanlık ve toplumsal iyileşme süreçlerine katkı gibi çok yönlü sorumlulukları içermektedir (Kumbhar, 2022; Kılıç Ceyhan, 2023). Özellikle kırılğan gruplara yönelik hak temelli müdahaleler, afet sonrası hizmetlerin adil ve etkili şekilde yürütülmesini mümkün kılmaktadır. SHU'lar, sahip oldukları etik değerler ve mesleki yeterlilikler sayesinde afet yönetimi sürecinde hem bireysel hem de toplumsal düzeyde iyileşmeyi destekleyen kilit aktörlerdir (Zakour, 1997; Nikku, 2015; Bauwens & Naturale, 2017).

1.2. Afetlerde Psikososyal Destek Hizmetleri

Afetler, bireylerin yalnızca fiziksel yaşam alanlarını değil, aynı zamanda psikolojik ve sosyal bütünlüklerini de tehdit eden çok yönlü kriz durumlarıdır. Bu nedenle afet sonrası süreçte yürütülen PSD hizmetleri, bireylerin duygusal dayanıklılığını artırmak, normal yaşama uyumu kolaylaştırmak ve toplumsal işlevselliği yeniden tesis etmek açısından kritik bir rol üstlenmektedir.

Mağden ve arkadaşlarına göre (2008) göre PSD, afet ve travma sonrası bireylerin “psikolojik dayanıklılıklarını korumak ya da yeniden kazanmak, sosyal işlevselliğini sürdürmek ve krizle baş etme becerilerini desteklemek amacıyla sunulan profesyonel destek hizmetleri bütünüdür.” Benzer şekilde Karancı & Ünal (2023), PSD'yi afet sonrası bireylerin yaşadığı duygusal, sosyal ve davranışsal güçlükleri azaltmayı hedefleyen çok boyutlu bir müdahale süreci olarak tanımlar. Bu müdahaleler, yalnızca bireyin değil, aynı zamanda ailelerin ve toplulukların da psikososyal iyilik halini hedeflemektedir.

PSD hizmetleri, genellikle psikolojik ilk yardım (PİY) temelli yaklaşımlarla başlamakta ve daha ileri düzey psikososyal müdahalelerle devam etmektedir. PİY, kriz yaşayan bireylere temel destek sağlayarak, güvenliğin sağlanması, sakinleştirme, ihtiyaçların belirlenmesi, yönlendirme ve bağlantı kurma gibi temel ilkeler doğrultusunda hareket eder (Karancı & Ünal, 2023). Bu yaklaşım, travmanın etkilerini azaltmak ve bireylerin kendilerini güvende hissetmelerini sağlamak adına önemli bir başlangıç noktasıdır.

Afet sonrası yürütülen PSD hizmetlerinin etkili olabilmesi için müdahale sürecinin afetin farklı evrelerine göre yapılandırılması gerekmektedir. Mağden ve arkadaşları (2008) bu süreci üç aşamada tanımlar: hazırlık (afet öncesi), müdahale (afet anı ve hemen sonrası) ve iyileştirme (afet sonrası) dönemleri. Her bir dönem, hedef gruba göre özelleştirilmiş müdahale tekniklerini ve iş birliği içinde çalışmayı gerektirir.

Afet sonrası dönemde PSD sağlayan uzmanlar; bireylerin kayıp yaşantılarına ilişkin yas sürecini anlamlandırmalarına yardımcı olmak, sosyal destek sistemlerini yeniden kurmak, güvenli alan hissini oluşturmak ve topluluk temelli iyileşme süreçlerini başlatmak gibi görevler üstlenmektedir. Özellikle uzun süreli geçici barınma alanlarında, afetzedelerin duygusal yükünü hafifletmek, dayanışmayı artırmak ve aidiyet duygusunu güçlendirmek PSD hizmetlerinin önemli amaçlarındandır (Karancı & Ünal, 2023; Mağden ve ark., 2008).

Ayrıca PSD hizmetleri yalnızca birey temelli değil, toplumsal düzeyde de işlevseldir. Toplumda travmaya maruz kalan bireyler arasında ortak duyguların paylaşımı, grup temelli destek modelleri ile mümkün hale gelmektedir. Bu bağlamda SHU'lar hem bireylerle hem de gruplarla çalışarak hem ruhsal iyilik halini hem de sosyal dayanışmayı güçlendirmeyi amaçlamaktadır.

Sonuç olarak, afet sonrası sunulan PSD hizmetleri; bireylerin yalnızca mevcut sorunlarıyla baş etmelerini değil, aynı zamanda uzun vadede ruhsal iyilik hallerini koruyabilmelerini sağlamayı hedefler. Bu bağlamda sürecin etkili biçimde yürütülmesi; disiplinler arası iş birliğini, kültürel duyarlılığı, etik standartlara bağlılığı ve bilimsel temelli uygulamaları gerektirmektedir.

1.3. Afetlerde Ruh Sağlığı

Afet sonrası ruh sağlığına ilişkin yapılan çalışmalar, yalnızca afetzedelerin değil, afet alanında görev yapan profesyonellerin de yoğun stres ve travma riski altında olduğunu göstermektedir. Bu nedenle, afetlerde ruh sağlığı hem doğrudan etkilenen bireylerin hem de müdahale eden profesyonellerin psikolojik iyilik hallerinin korunması açısından kritik bir müdahale alanıdır.

Afet sonrası psikolojik etkiler yalnızca akut stres tepkileriyle sınırlı kalmaz; travma sonrası stres bozukluğu (TSSB), depresyon, anksiyete bozuklukları ve somatik yakınmalar gibi çeşitli ruhsal sorunlar da gelişebilir. McCann & Pearlman (1990), travmatik olaylara maruz kalan bireylerin yalnızca olayın fiziksel etkilerinden değil, olayın anlamına yükledikleri içeriklerden de psikolojik olarak etkilendiklerini vurgular. Bu noktada travma sonrası yaşantıların bireyin benlik algısı, dünya görüşü ve güven duygusu üzerinde yıkıcı etkiler oluşturabileceği belirtilmektedir.

Figley (1995), travmatik olaylara doğrudan maruz kalmayan ancak başkalarının travmalarına tanıklık eden ya da onlara yardım eden kişilerin de ruhsal olarak etkilendiğini ifade eder. Bu durumu "ikincil travma" (secondary traumatic stress) olarak tanımlayan Figley, özellikle yardım mesleklerinde çalışan bireylerin, danışanlarının travmatik anlatılarına sürekli maruz kalmaları halinde, empati yoluyla benzer ruhsal belirtiler geliştirebileceklerini belirtir. Radey & Figley (2007) ise bu etkinin zamanla profesyonelin iş doyumunu, motivasyonunu ve mesleki bağlılığını azaltabileceğini, bu nedenle destekleyici önlemlerin sistematik biçimde yapılandırılması gerektiğini savunur.

Stamm (2010), afet çalışanlarının maruz kaldığı psikolojik etkileri merhamet yorgunluğu (compassion fatigue), ikincil travma (secondary trauma) ve tükenmişlik (burnout) olmak üzere üç ana başlıkta sınıflandırır. Merhamet yorgunluğu, bireyin yardım sürecinde sürekli olarak başkalarının acılarına tanık olması ve bu acılara empati kurması sonucunda gelişen duygusal tükenme hali olarak tanımlanır. Stamm (2012), bu durumun hem bireysel hem de mesleki işlevsellik üzerinde olumsuz etkileri olduğunu ve zamanla müdahale kapasitesini düşürebileceğini vurgular.

Tükenmişlik kavramı ise ilk kez Freudenberger (1974) tarafından tanımlanmış, daha sonra Maslach, Schaufeli & Leiter (2001) tarafından iş ortamında görülen duygusal tükenme, duyarsızlaşma ve düşük kişisel başarı hissi olarak üç boyutta ele alınmıştır. Maslach & Leiter

(2016), özellikle insana yardım mesleklerinde çalışan bireylerin aşırı iş yükü, rol belirsizliği ve duygusal emek nedeniyle bu semptomları geliştirme riskinin yüksek olduğunu belirtmektedir.

Öte yandan afet çalışanları yalnızca olumsuz etkiler yaşamamaktadır. Stamm (2010), yardım etme sürecinin bireyde olumlu duygular da yaratabileceğini ifade eder ve bunu “merhamet memnuniyeti” (compassion satisfaction) kavramı ile açıklar. Bu kavram, bireyin yaptığı işten anlam ve tatmin duyması, mesleki etkinliğine dair pozitif bir değerlendirme geliştirmesiyle ilişkilidir. McHolm (2006) da, merhamet memnuniyetinin travmatik etkilere karşı tampon işlevi gördüğünü ve bireyin psikolojik dayanıklılığını artırdığını vurgular. Özellikle afet sonrası topluma yardım etme duygusunun getirdiği anlamlılık, müdahale eden profesyonelin sürece tutunmasına katkı sağlayabilir.

Bu doğrultuda afet ortamında görev yapan SHU’ların ruh sağlığına ilişkin ihtiyaçlarının sistematik biçimde değerlendirilmesi, ikincil travma ve tükenmişlik belirtilerinin önlenmesi açısından büyük önem taşımaktadır. SHU’ların afet ortamında çalışırken maruz kaldığı psikososyal yük, müdahale süreçlerinin etkinliğini doğrudan etkilemektedir. Bu nedenle, afetlerde ruh sağlığı yalnızca afetzedeler için değil, müdahaleyi sürdüren profesyoneller için de önleyici, koruyucu ve iyileştirici müdahaleleri kapsayan bütüncül bir yaklaşım gerektirmektedir.

1.4. Süpervizyon Kavramı

Afet ortamlarında görev yapan SHU’lar yalnızca mesleki yeterlikleriyle değil; aynı zamanda etik yönelimleri, karar alma becerileri ve duygusal dayanıklılıklarıyla da hizmet sunmaktadır. Bu çok katmanlı sorumluluk alanı, yalnız bırakıldıklarında SHU’lar üzerinde ciddi bir psikolojik ve mesleki baskı yaratabilmektedir. Süpervizyon, bu bağlamda, afet sahasında görev yapan SHU’ların yaşadığı ikincil travmalar, yalnızlık hissi, karar verme yükü ve tükenmişlik gibi çok yönlü zorluklara karşı destekleyici bir işlev üstlenmektedir.

Mor Barak (2009), süpervizyonun yalnızca mesleki gelişimi değil, aynı zamanda duygusal dayanıklılığı ve mesleki doyumunu destekleyen çok boyutlu bir yapı olduğunu ifade etmektedir. Bu bağlamda süpervizyon, afet gibi olağanüstü koşullarda görev yapan SHU’ların, etik ikilemlerle baş etmeleri, karar alma süreçlerinde yalnız hissetmemeleri ve mesleki rollerini daha sağlıklı sürdürebilmeleri açısından önemli bir yapı olarak öne çıkmaktadır. Beddoe (2010) da benzer şekilde, süpervizyonun yalnızlaşmayı önlediğini ve sosyal hizmet uygulamalarında yön gösterici bir rol oynadığını belirtmiştir.

Süpervizyonun yapısal biçimi, içeriği ve sürekliliği, SHU’nun ihtiyaçlarına yanıt verebilme düzeyini doğrudan etkilemektedir. Ravalier ve ark. (2023) tarafından yürütülen çok merkezli çalışmada, düzenli süpervizyon desteği alan SHU’ların hem mesleki yeterliliklerinin hem de psikolojik iyilik hallerinin olumlu yönde geliştiği ortaya konmuştur. Radey & Figley (2007) ise afet ortamında görev alan uzmanların ikincil travma riskiyle karşı karşıya olduğunu ve süpervizyonun bu riski azaltmada koruyucu rol üstlendiğini vurgulamaktadır.

SHU’ların deneyimlerini aktardıkları çalışmalarda, süpervizyonun yalnızca teknik destek değil; aynı zamanda duygu paylaşımı, yönlendirme ve mesleki güven hissi sağladığı görülmektedir. Özüçelik (2024), süpervizyonun afet alanında görev yapan SHU’lar için bir “dayanışma ve yön bulma zemini” sunduğunu belirtmektedir. Bu yönüyle süpervizyon, yalnızca bireysel ihtiyaçları değil, aynı zamanda mesleki aidiyet duygusunu da güçlendiren bir yapıdır.

Afet koşullarında yapılandırılmamış süpervizyon uygulamaları ise SHU'nun yalnızlık hissini artırmakta, karar alma süreçlerinde belirsizlik yaratmakta ve hizmetin niteliğini düşürebilmektedir. Bu nedenle süpervizyon, yalnızca bireysel çabalarla sürdürülen bir destek biçimi olarak değil; kurumsal düzeyde, sistematik olarak planlanan ve uygulanan bir süreç olarak ele alınmalıdır (Mor Barak, 2009; Beddoe, 2010).

1.5. Afet Sonrası Psikososyal Destek Hizmetleri ve Sosyal Hizmet Uzmanlarının Süpervizyon İhtiyacına Yönelik Araştırmalar

Afetler sonrasında yürütülen PSD hizmetleri, afetzedelerin travmatik yaşantılarla başa çıkabilmeleri, psikolojik iyilik hâllerinin korunması ve toplumsal işlevselliğin yeniden sağlanması açısından kritik bir role sahiptir. Türkiye'de afet sonrası PSD hizmetlerine ilişkin çalışmalar, bu hizmetlerin bireylerin psikolojik iyi oluşuna ve baş etme kapasitelerine olumlu katkılar sunduğunu ortaya koymaktadır (Kılıç, 2008). Bununla birlikte, PSD hizmetlerinin yalnızca afetzedeler açısından değil, bu hizmetleri sahada yürüten meslek elemanları açısından da çeşitli psikososyal riskler barındırdığı görülmektedir.

Alanyazında, afet sahasında görev yapan PSD çalışanlarının yoğun stres, ikincil travmatik stres (İTS) ve tükenmişlik gibi sorunlarla karşı karşıya kalabildiklerini ortaya koyan çeşitli araştırmalar bulunmaktadır (Erdener, 2019; Çoban, 2020). Özellikle SHU'lar, afet ortamlarında psikolojik ilk yardım, ihtiyaç belirleme, kaynaklarla buluşturma ve çalışana destek gibi çok boyutlu roller üstlenmekte; bu çok yönlü sorumluluklar, mesleki yüklerin yanı sıra duygusal ve etik baskıları da beraberinde getirmektedir (Alakara Özcan, 2018). Nitekim Türkiye'de yürütülen bazı çalışmalar, SHU'ların afet sahasında görev yaparken çalışana destek hizmetlerine ihtiyaç duyduklarını açık biçimde ifade ettiklerini göstermektedir (Alakara Özcan, 2018).

Bununla birlikte, Türkiye'de afet sonrası PSD hizmetlerine ilişkin araştırmalar incelendiğinde, çalışmaların büyük ölçüde hizmetlerin etkililiği, psikolojik dayanıklılık, İTS ve afet çalışanlarının bireysel baş etme düzeyleri üzerine odaklandığı; örneklemelerin ise çoğunlukla farklı disiplinlerden ruh sağlığı çalışanları ve afet personelinden oluştuğu görülmektedir (Ramazano, 2016; Çoban, 2020; Şahin, 2021; Ertuğrul, 2022). Yalnızca SHU'lardan oluşan örneklemelerle yürütülen çalışmaların sınırlı olduğu, özellikle afet sahasında görev yapan SHU'ların mesleki destek ve süpervizyon deneyimlerini doğrudan ele alan araştırmaların yeterli düzeyde olmadığı dikkat çekmektedir.

Öte yandan, sosyal hizmet literatüründe farklı çalışma alanlarında görev yapan SHU'ların süpervizyon gereksinimlerini inceleyen araştırmalar, süpervizyonun mesleki bilgi ve becerilerin geliştirilmesinin yanı sıra, tükenmişliği azaltan, etik karar verme süreçlerini destekleyen ve psikososyal iyilik hâlini güçlendiren temel bir mekanizma olduğunu ortaya koymaktadır (Özkan, 2020; Atamtürk, 2021; Karaman, 2024; Çayır, 2024). Ancak bu çalışmaların büyük bir kısmı kurumsal sosyal hizmet alanlarına odaklanmış; afet sonrası PSD hizmetlerinde görev alan SHU'ların süpervizyon deneyimlerine özgü bir değerlendirme sunmamıştır.

Bu bağlamda, afet sahasında görev yapan SHU'ların süpervizyon ihtiyaçlarının nasıl şekillendiğini, hangi alanlarda mesleki ve duygusal desteğe gereksinim duyduklarını ve mevcut uygulamaların bu ihtiyaçları ne ölçüde karşıladığını ortaya koyan çalışmalara duyulan gereksinim açıktır. Mevcut çalışma, afet sonrası PSD alanında görev yapan SHU'ların süpervizyon deneyimlerini nitel bir yaklaşımla inceleyerek, Türkiye bağlamında alanyazındaki önemli bir boşluğu doldurmayı ve afet sonrası PSD hizmetlerinin sürdürülebilirliği açısından uygulamaya yönelik katkı sunmayı amaçlamaktadır.

2. Araştırma Yöntemi

Bu çalışma, afet ortamında görev yapan SHU'ların PSD hizmetleri kapsamındaki deneyimlerini ve süpervizyon ihtiyaçlarını incelemek amacıyla yürütülmüştür. Nitel araştırma desenine sahip olan çalışma kapsamında, Türkiye'nin farklı illerinde kamu kurumlarında görev yapan ve en az bir kez afet sahasında bulunmuş toplam 14 SHU ile yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiştir.

Nitel araştırmalarda içerik analizinin uygulanış biçimi, araştırmanın amacı ve veri toplama aracının yapısına göre değişiklik gösterebilmektedir. Araştırma sorularının ve görüşme sorularının önceden belirlendiği, her yanıtın kendi bağlamı içinde çözümlendiği ve bulguların doğrudan araştırma soruları ile ilişkilendirildiği çalışmalarda, analiz sürecinin görüşme soruları temelinde yapılandırılması uygun görülmektedir. Bu tür çalışmalarda soru bazlı içerik analizi, her bir görüşme sorusunun analiz sürecinde temel çerçeve olarak ele alındığı ve verilerin sistematik biçimde değerlendirildiği bir yöntem olarak tercih edilmektedir (Alanka, 2024).

Bu tür nitel çalışmalarda kullanılabilecek analiz yöntemlerinden biri de tematik analizdir. Tematik analiz, veride tekrar eden örüntülerin ve temaların esnek biçimde tanımlanmasına olanak tanıyan bir analiz yaklaşımıdır (Braun & Clarke, 2006).

Ancak bu çalışmada amaç, verinin bütününden bağımsız temalar üretmek değil; yarı yapılandırılmış görüşme formunda yer alan her bir soruya verilen yanıtları kendi bağlamı içinde değerlendirmek ve bu yanıtları doğrudan araştırma soruları çerçevesinde analiz etmektir. Bu doğrultuda araştırmada, görüşme soruları temelinde yapılandırılmış ve katılımcı yanıtlarının araştırma soruları ile doğrudan ilişkilendirilmesine olanak tanıyan soru bazlı içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Bu yaklaşım, görüşme sorularının araştırma amaçlarıyla doğrudan ilişkili olması durumunda, katılımcı yanıtlarının sistematik biçimde karşılaştırılmasına olanak tanımaktadır (Devers & Frankel, 2000). Bu nedenle, bu çalışmada temaların veriden serbest biçimde türetilmesine dayanan klasik tematik analiz yerine, araştırma sorularının yapısına uygun olarak soru bazlı içerik analizi tercih edilmiştir.

Veriler, belirlenen analiz yaklaşımı doğrultusunda sistematik biçimde değerlendirilmiş ve elde edilen bulgular, SHU'ların afet ortamındaki mesleki deneyimleri ile süpervizyona yönelik algılarını bütüncül bir çerçevede ortaya koyacak şekilde yapılandırılmıştır.

2.1. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın temel amacı, afet ortamında PSD hizmeti sunan SHU'ların mesleki deneyimlerini ve süpervizyon ihtiyaçlarını incelemektir. Afet sahasında görev alan SHU'ların duygu durumları, mesleki güçlükleri, baş etme stratejileri ve süpervizyona yönelik algılarının nitel bir yaklaşımla analiz edilmesi hedeflenmiştir.

Araştırma kapsamında aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

- SHU'ların afet sahasında görev alma motivasyonları, kişisel yeterlilik algıları ve mesleki rollerine ilişkin deneyimleri nelerdir?
- Afetlerde PSD hizmetleri SHU'lar tarafından nasıl tanımlanmakta ve bu hizmetlerde mesleki roller nasıl konumlandırılmaktadır?
- Afet sahasında çalışan SHU'ların karşılaştıkları duygusal zorluklar, psikolojik etkiler ve baş etme stratejileri nelerdir?
- SHU'lar afet sahasında ne tür süpervizyon desteğine ihtiyaç duymaktadır?
- Süpervizyon ihtiyacı hangi alanlarda ve hangi gerekçelerle yoğunlaşmaktadır?
- SHU'ların afet alanına yönelik süpervizyon uygulamalarına dair görüş ve önerileri nelerdir?

2.2. Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırmanın evrenini, yalnızca kamu kurum ve kuruluşlarında görev yapan SHU'lar oluşturmaktadır. Özel sektörde, sivil toplum kuruluşlarında (STK) ya da akademik birimlerde görev yapan SHU'lar araştırma dışında bırakılmıştır. Bu tercih, kamu kurumlarının afet sonrası müdahale süreçlerinde merkezi bir rol oynaması ve araştırmanın kurumsal uygulamalara odaklanması amacıyla yapılmıştır.

Araştırmaya, 18-65 yaş aralığında bulunan, afet sonrasında PSD hizmetlerinde fiilen görev almış ve gönüllülük esasına dayalı olarak katılım göstermeye istekli SHU'lar dahil edilmiştir. Gönüllülük esasına dayalı katılım ve belirli bir yaş aralığıyla sınırlı tutulması, örneklemin homojenliğini sağlasa da, çeşitliliği ve temsiliyet gücünü belirli ölçüde sınırlamıştır.

Bununla birlikte, araştırmanın kapsamı yalnızca afet sonrası dönemde sunulan PSD hizmetleriyle sınırlandırılmıştır. Afet öncesi hazırlık, risk azaltma çalışmaları ya da afetin uzun vadeli sosyal etkilerine ilişkin süreçler bu araştırmanın kapsamı dışında bırakılmıştır. Bu sınırlama, afet sonrası müdahalelerde SHU'ların deneyimlerine odaklanarak, süpervizyon ihtiyacının daha net biçimde analiz edilmesini sağlamak amacıyla tercih edilmiştir.

2.3. Araştırmanın Yöntemi

Bu çalışma, nitel araştırma deseniyle gerçekleştirilmiştir. Nitel araştırmalar, amacı, zamanı, mekanı ve kültürü paylaşan kişilerin yaşanmış deneyimlerini anlamayı hedefleyen, esnek ve tümevarımsal özellikler gösteren yaklaşımlar ailesi olarak tanımlanır (Frankel & Devers, 2000a; 2000b). Bu yaklaşım, önceden belirlenmiş analiz kategorileriyle sınırlı kalmadan, saha çalışmasına açıklık ve derinlik kazandırma olanağı sunar. Nitel yöntemler az sayıda katılımcı ile çalışılsa da, bireylerin deneyimlerine dair ayrıntılı ve zengin veri elde etmeyi mümkün kılar (Patton, 2014). Ancak bu durum, genellenebilirliği azaltırken; çalışmanın güvenilirliği, araştırmacının titizliği, yeterliliği ve dikkati gibi etkenlere bağlı hale gelir (Patton, 2014).

Frankel & Devers (2000b), nitel araştırmalarda veri toplama araçlarının yapılandırılma derecesinin esnek olduğunu; araştırmacının detaylı bir görüşme protokolü veya genel bir konu kılavuzu kullanabileceğini ya da hiç kullanmayabileceğini ifade etmektedir. Nitel veriler genellikle açık uçlu görüşmeler, doğrudan gözlem ve yazılı belgelerden oluşur (Patton, 2014). Bu doğrultuda, araştırmada esnek ve bağlamsal bir yaklaşım benimsenmiş, veri analizi süreci katılımcıların anlatımlarına dayalı olarak şekillenmiştir. Lincoln & Guba'nın (1986) doğalcı paradigma yaklaşımına uygun biçimde, anlamın araştırmacı ve katılımcı arasında karşılıklı inşa edildiği bir süreç esas alınmıştır.

2.4. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu daha önce yaşanmış afetlerde PSD hizmeti vermiş SHU'lar oluşturmaktadır. Katılımcılar Sağlık Bakanlığı, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ve Belediye Başkanlığı bünyesinde görev yapmaktadırlar.

Tablo 1: Çalışma grubuna dair tanıtıcı bilgiler

S. No	Yaş	Cinsiyet	Eğitim Durumu	Mesleki Deneyim Süresi	Kurumu
1	38	Kadın	Doktora	14 Yıl	Sağlık Bakanlığı
2	29	Kadın	Lisans	3 Yıl	Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı
3	32	Erkek	Lisans	6 Yıl	Sağlık Bakanlığı
4	37	Kadın	Y. Lisans	14 Yıl	Sağlık Bakanlığı
5	32	Kadın	Y. Lisans	6 Yıl	Sağlık Bakanlığı
6	26	Kadın	Lisans	3 Yıl	Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı
7	33	Kadın	Lisans	10 Yıl	Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı
8	30	Kadın	Y. Lisans	7 Yıl	Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı
9	27	Erkek	Lisans	3 Yıl	Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı
10	37	Erkek	Y. Lisans	14 Yıl	Belediye Başkanlığı
11	41	Erkek	Y. Lisans	13 Yıl	Sağlık Bakanlığı
12	34	Erkek	Lisans	12 Yıl	Sağlık Bakanlığı
13	35	Erkek	Lisans	12 Yıl	Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı
14	29	Erkek	Lisans	5 Yıl	Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı

2.5. Araştırmanın Veri Toplama Araçları

Araştırma Çankırı Karatekin Üniversitesi Sağlık Bilimleri Etik Kurulu'nun 18.01.2024 tarihli ve 11 numaralı toplantısında alınan etik kurul onayı ile gerçekleştirilmiştir.

Çalışmada, nitel araştırma yaklaşımına uygun olarak amaçlı örnekleme yöntemlerinden kartopu örnekleme tekniği kullanılmıştır. Amaçlı örnekleme, araştırma sorusuna en fazla içgörü sağlayabilecek bireylerin seçilmesine olanak tanır (Büyüköztürk ve diğerleri, 2013; Devers & Frankel, 2000). Bu tür örnekleme, yalnızca bilgi sağlayan değil, aynı zamanda araştırmanın teorik çerçevesine katkı sunabilecek bireylerle derinlemesine çalışmayı mümkün kılar (Mason, 2002).

Afet sonrasında PSD hizmeti sunmuş SHU'lara ulaşmak amacıyla öncelikle Çankırı Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü'nde görev yapan ve belirli kriterlere uyan 4 kişi ile Sağlık Bakanlığı (SB) merkez teşkilatında görev yapan 1 kişiye erişilmiştir. SB merkez teşkilatında görev yapan SHU'nun afet sonrasında bakanlığın ilgili birimi adına koordinasyon görevini yürütmesi ve SB adına sahaya çıkacak PSD ekiplerini organize etmesi nedeniyle onun yönlendirmesi ile bu araştırmanın kapsamına uygun 6 kişiye daha ulaşılmıştır. Üniversite WhapsApp mezun grubunda yapılan paylaşım ile istenen nitelikleri karşılayan 4 SHU'ya, grup üyelerinin yönlendirmesi ile de 5 SHU'ya daha erişilmiştir. Böylece toplamda 20 kişiye ulaşılmış ancak çeşitli nedenlerle 6 SHU araştırmaya dâhil olamamıştır. Çalışma gönüllülük esası ile katılım sağlayan 14 SHU ile yürütülmüştür.

Çankırı ilinde görev yapan SHU'larla, araştırmacı ve katılımcının birlikte belirlediği uygun bir zamanda, gizliliği ihlal etmeyecek şekilde özel bir ofiste yüz yüze görüşmeler gerçekleştirilmiş; farklı şehirlerde görev yapan SHU'larla ise yine karşılıklı belirlenen bir zamanda, Zoom platformu aracılığıyla çevrim içi görüşmeler yapılmıştır. Tüm görüşmeler ses kaydı alınarak yürütülmüştür.

Gönüllülük esasına dayalı olarak çalışmaya katılmayı kabul eden SHU'lara, ilk olarak yaş, cinsiyet, medeni durum gibi demografik bilgilerin yanı sıra; çalıştıkları kurum, bireysel afet deneyimleri ve afet sonrası saha tecrübeleri gibi afet bağlamına ilişkin bilgilerin yer aldığı kişisel bilgi formu uygulanmıştır. Kişisel bilgi formunun doldurulmasının ardından, katılımcılara 13 sorudan oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formu uygulanmıştır. Bu form aracılığıyla SHU'ların mesleki motivasyonları, afet sahasındaki deneyimleri ve süpervizyon ihtiyacına ilişkin görüşlerinin derinlemesine anlaşılması amaçlanmıştır.

Yarı yapılandırılmış görüşmeler 12 Nisan 2025 ile 30 Mayıs 2025 tarihlerinde gerçekleştirilmiştir. Veri toplama sürecindeki tüm görüşmelerde etik ilkelere uygun hareket edilmiş, gerekli hassasiyet ve titizlik gözetilmiştir. Lincoln ve Guba'ya (1986) göre, nitel veri toplama süreci yalnızca bilgi edinme amacı taşımaz; aynı zamanda araştırmacı ile katılımcı arasında güvene dayalı, karşılıklı etkileşime açık bir ortam oluşturmayı gerektirir. Katılımcıların görüşme sürecinde yalnızca veri sağlayıcı değil, anlamın ortak üreticisi olarak görülmesi, çalışmanın etik bütünlüğünü ve güvenilirliğini artırıcı bir unsur olarak değerlendirilmiştir. Görüşmeler 60 ila 90 dakika arasında sürmüştür. Katılımcıların onayı ile kayda alınan görüşmeler daha sonra çözümlenerek yazılı metne dönüştürülmüştür.

2.6. Araştırma Verilerinin Analizi

Bu çalışmada, nitel veri analiz yöntemlerinden biri olan içerik analizi tekniği kullanılmıştır. İçerik analizi, insan davranışlarının ardındaki anlamları dolaylı biçimde incelemeye olanak sağlayan, sistematik ve yinelenebilir bir yöntemdir (Büyüköztürk ve diğerleri, 2013). Katılımcı yanıtları, soru bazlı olarak analiz edilmiş; benzer anlam örüntüleri belirlenerek temalar altında sınıflandırılmıştır.

Kodlama sürecinde, içeriklerin kavramsal yakınlıkları dikkate alınarak tematik yapılar oluşturulmuştur. Veri yorumlama, tema adlandırma ve analiz süreçlerinin tamamı araştırmacının değerlendirmesiyle yürütülmüştür. ChatGPT Plus adlı yapay zekâ uygulaması, yalnızca metnin dilsel düzenlenmesi ve ifade berraklığının artırılması amacıyla, araştırmacı denetiminde sınırlı biçimde kullanılmıştır.

Veri analizinin güvenilirliğini artırmak amacıyla, Lincoln ve Guba'nın (1986) doğalcı paradigma yaklaşımında tanımladığı dört temel ölçüt dikkate alınmıştır:

- **İnandırıcılık (credibility):** Verilerin, katılımcı deneyimlerine uygun biçimde yansıtılmasına özen gösterilmiş; doğrudan ifadelerle desteklenmiş betimlemelerle temaların özgünlüğü sağlanmıştır.
- **Aktarılabilirlik (transferability):** Katılımcılara ait yaş, görev yeri ve afet deneyimi gibi bağlamsal değişkenler detaylı biçimde tanımlanmış; bu da benzer bağlamlarda yapılacak çalışmalara katkı sunabilecek aktarılabilirlik düzeyi oluşturmuştur.
- **Tutarlılık (dependability):** Kodlama ve tema oluşturma adımları sistematik biçimde belgelenmiş; sürecin tutarlılığı sürekli gözden geçirilmiştir. Ancak çalışmada dış denetim yapılmamış olması bu ölçütün sınırlarını belirlemektedir.
- **Doğrulanabilirlik (confirmability):** Yorumların, doğrudan katılımcı ifadelerine dayandırılması sağlanmış ve araştırmacının öznelliğini minimize etmeye yönelik şeffaflık ilkesi benimsenmiştir.

Bu ölçütler doğrultusunda analiz süreci yalnızca teknik değil, aynı zamanda etik ve yöntemsel bir sorgulama çerçevesinde yapılandırılmıştır. Katılımcıların deneyimlerine sadık

kalınarak oluşturulan temalar, çalışmanın bilimsel geçerlik ve güvenilirlik düzeyini güçlendirmiştir.

3. Bulgular

Bu çalışmada, afet ortamında PSD hizmeti sunan SHU'ların deneyimleri çok katmanlı bir yaklaşımla incelenmiştir. Görüşmelerden elde edilen veriler; sosyal hizmet mesleğinin afet sahasındaki işlevine, SHU'ların kişisel ve mesleki yeterliliklerine, karşılaştıkları zorluklara ve süpervizyon ihtiyaçlarına ilişkin kapsamlı bilgiler sunmaktadır.

Analiz bulguları, SHU'ların yalnızca mesleki bilgi ve becerileriyle değil, aynı zamanda yüksek düzeyde duygusal dayanıklılık, etik sorumluluk ve toplumsal farkındalık ile hareket ettiklerini ortaya koymuştur. Nitel içerik analizi sonucunda elde edilen veriler beş ana tema altında yapılandırılmış; her bir tema, doğrudan katılımcı ifadeleriyle desteklenerek detaylandırılmıştır. Bu kapsamda, SHU'ların afet sahasındaki rolleri ve ihtiyaçlarına ilişkin çok boyutlu bir bakış açısı geliştirilmesi amaçlanmıştır.

Bu doğrultuda, afetlerde görev yapan SHU'ların deneyimlerini anlamaya yönelik olarak elde edilen nitel veriler, içerik analizi sürecinde sekiz ana tema altında yapılandırılmış ve her tema doğrudan katılımcı ifadeleriyle desteklenerek sunulmuştur.

Tablo 2. Görüşmelerden elde edilen ana temalar ve alt temalar

Ana Temalar	Alt Temalar
Sosyal Hizmet Mesleğini Seçme Motivasyonu	Yardım Etme Arzusu ve Manevi Tatmin Kişisel Özelliklerin Uyumu Tesadüfi Tercih ve Sonradan İçselleştirme Atanma Kolaylığı ve Sosyal Hizmet İhtiyacı
Afetlerde Psikososyal Destek Kavramı	Psikososyal Desteğin Tanımı ve Kapsamı Sosyal Hizmet Uzmanının Konumu ve Rolü Hizmet Sunumunda Karşılaşılan Sorunlar
Afet ve Acil Durumlarda Görev Yapmak İçin Kişisel Uygunluk	Uygunluk Algısı: Kişisel ve Mesleki Etkenler Duygusal Yük ve Uygun Olmama Gereçekleri Çözüm Odaklılık ve Kriz Anında Pratik Müdahale Yetisi
Afetlerde Görev Yapma Deneyimi ve Motivasyon Kaynakları	İnsani ve Vicdani Sorumluluk Hissi Mesleki Yeterlilik ve Psikososyal Destek Bilinci Zorunlu Görevlendirme ve Gönülsüz Katılım
Afet Sahasında Yürütülen Görevler ve Günlük Uygulamalar	İhtiyaçların Tespiti ve Koordinasyonu Psikososyal Destek ve Bireysel Görüşmeler Alan Gözlemi, Veri Toplama ve Kurumsal İşbirliği
Afetlerde Duygusal Yük ve Mesleki Zorluklar	İkincil Travma ve Etkilenme Yetersizlik ve Çaresizlik Hissi Motivasyon – Yorgunluk Arasında Denge Profesyonel Tutum – Bastırılmış Duygular Kaynak Eksikliği ve Sistemsel Engeller
Afetlerde Süpervizyonun Tanımı, Gerekliliği ve İşlevleri	Bilgi ve Deneyim Aktarımı Olarak Süpervizyon Psikososyal Güvence ve Gelişim Aracı Olarak Süpervizyon Deneyim Eksikliği ve Uygulama Güçlükleri Psikolojik Yük, İkincil Travma ve Duygusal Zorlanmalar Organizasyonel Belirsizlik ve Koordinasyon Eksikliği

Afet Alanında Süpervizyonun Gerekliliği ve Uygulama Biçimleri	Mesleki Yetersizlik, Tecrübe Eksikliği ve Destek İhtiyacı İkincil Travmalar ve Psikolojik Yıpranma Riski Süreç Odaklı ve Sürekli Destek Modeli Ekip Yapılandırması ve Deneyimli Personel Desteği Kurumsal ve Koordineli Uygulamalar
---	---

3.1. Sosyal Hizmet Mesleğini Seçme Motivasyonu

Araştırmaya katılan SHU'lar, mesleği tercih etme nedenlerini ağırlıklı olarak bireysel değerler ve toplumsal fayda üzerinden açıklamıştır. Yardım etme arzusu, adalet duygusu ve insan odaklı çalışma isteği; katılımcıların meslek seçiminde belirleyici olmuştur. Bununla birlikte, alandaki istihdam olanakları ve üniversite tercih döneminde yaşanan yönlendirmeler de etkili faktörler arasında yer almıştır.

“Dezavantajlı grupların hayatına olumlu etki sağlayabilme isteğiyle bu mesleği seçtim.” (K2)

“Öncelikli olarak insanlar ile iletişim içinde kalmayı seven bir yapıya sahip olduğumu bilmem ve başka insanlara dokunabilme şansını verdiği için Sosyal Hizmet Uzmanı olmak istedim.” (K3)

“Dürüst olmak gerek gerekirse hem kişisel özelliklerime uygun hem de kolay atanabileceğim bir bölümü seçmek istiyordum. Bu noktada sosyal hizmet mesleğinin insanlara yardım etme odağı en büyük motivasyon kaynağım oldu diyebilirim.” (K7)

Katılımcıların ifadeleri, sosyal hizmet mesleğini seçme nedenlerinin çoğunlukla yardım etme arzusu ve toplumsal sorumluluk duygusuna dayandığını göstermektedir. Bazı katılımcılar ise meslekle zaman içinde özdeşleşerek, sosyal hizmeti bir yaşam biçimi olarak içselleştirdiklerini ifade etmiştir.

Katılımcıların sosyal hizmet mesleğini seçme motivasyonlarına ilişkin bu bulgular, literatürde SHU'ların meslek tercihlerini büyük ölçüde yardım etme arzusu, toplumsal sorumluluk ve insan odaklı değerler üzerinden açıkladıklarını ortaya koyan çalışmalarla örtüşmektedir (Tuncay, 2004; Artan ve Özkan, 2020).

3.2. Afetlerde Psikososyal Destek Kavramı

Katılımcılar, afetlerde sunulan PSD hizmetini yalnızca bireylerin duygusal iyilik halini hedefleyen bir müdahale biçimi olarak değil; aynı zamanda temel ihtiyaçların karşılanması, toplumsal uyumun desteklenmesi ve afetin ruhsal-sosyal etkilerine çok yönlü çözümler üretilmesi gereken bütüncül bir yaklaşım olarak tanımlamıştır. PSD'nin, afet öncesi hazırlık, afet anı müdahale ve afet sonrası iyileştirme olmak üzere üç aşamada yürütülmesi gerektiği vurgulanmıştır.

“Afetlerde PSD; Bir afet öncesi, sırası ve sonrasında afetten etkilenme ihtimali olan bireylerin ihtiyaç duyabilecekleri psikososyal ve ekonomik gereksinimleri için hazırlık yapılması (materyal, eğitim, ekipman ve personel gibi) ve afetten etkilenen bireylerin temel ihtiyaçlarının karşılandığı, güvenli alana çekildiği, yaşadıkları afeti anlamlandırmalarına yardımcı olunduğu özellikle ruhsal ve sosyal iyilik hallerinin korunması ve iyileştirilmesi için yapılan müdahale yöntemleridir.” (K1)

“Birey ve toplulukların afetlere hazırlanması, afet sırasındaki psikolojik etkilerin azaltılması ve afet sonrasında iyileşme sürecine destek olarak tanımlayabilirim. SHU afet öncesi, sırası ve sonrasında tüm aşamalarda bulunan ve belli roller üstlenen (travma etkilerinin azaltılması, ihtiyaç tespiti ve kaynakların ilgili kişilere ulaştırılması, bireylerin rutin hayatına dönebilmesi yönünde yapılan mesleki çalışmalar, sivil toplum kuruluşları ile işbirliği ve kaynakların harekete geçirilmesi vb) bir profile sahip olmalıdır ve kendini bu alanda konumlandırmalıdır.” (K9)

“Afetlerde hatta bence en önemlisi afet sonrası rehabilitasyon sürecinde PSD süreci çok önemlidir. Ancak maalesef bizde bir çok alanda olduğu gibi PSD süreci de bir gösterişten ve bir plansızlıktan ibarettir. (K11)

Katılımcı görüşleri, afetlerde yürütülen PSD hizmetlerinin sosyal hizmet uygulamaları içinde önemli bir yer tuttuğunu düşündüklerini göstermektedir. Katılımcılar PSD’yi, yalnızca bireylerin ruhsal iyilik haline odaklanan bir müdahale alanı olarak değil; aynı zamanda kaynak yönetimi, ihtiyaç tespiti ve güçlendirme süreçlerini içeren çok boyutlu bir çalışma alanı olarak tanımlamaktadır. SHU’ların, bu süreçte hem bireysel düzeyde hem de topluluk ve sistem düzeyinde çeşitli roller üstlendiklerine ilişkin ifadeleri dikkat çekmektedir. Bununla birlikte, bazı katılımcılar uygulamada yaşanan yapısal sorunlara, yetki sınırlarının belirsizliğine ve planlama eksikliklerine vurgu yapmıştır.

Katılımcıların PSD’yi bütüncül, çok aşamalı ve sosyal hizmet müdahaleleriyle iç içe bir süreç olarak tanımlamaları, literatürde afetlerde PSD hizmetlerinin yalnızca bireysel ruh sağlığıyla sınırlı olmayan, toplumsal ve yapısal boyutları da kapsayan bir müdahale alanı olarak ele alındığı çalışmalarla örtüşmektedir (Tuncay, 2004; Karancı ve Ünal, 2023).

3.3. Afet ve Acil Durumlarda Görev Yapmak İçin Kişisel Uygunluk

Katılımcıların afet ve acil durumlarda görev yapmaya ilişkin değerlendirmeleri; kişisel özellikleri, mesleki deneyimleri ve afet ortamına verdikleri duygusal tepkiler doğrultusunda şekillenmiştir. Uygunluk algısını belirleyen başlıca unsurlar arasında soğukkanlılık, sabır, empati, psikolojik dayanıklılık, ekip çalışmasına yatkınlık ve mesleki yeterlilik öne çıkmaktadır.

“Afet ve acil durumlarda çalışmak; disiplinli, ekip ile çalışmaya uyumlu, afet alanını bilen, psikolojik dayanıklılığa sahip ve profesyonel meslek elemanları tarafından yapılmalıdır. Ben bu alanda kendimi her daim geliştirmeye devam ettiğim için uygun olduğumu düşünüyorum.” K1)

“Sakin, soğukkanlı ve yardımsever bir kişiliğe sahip olduğum için bu durumlarda uygun olduğumu söyleyebilirim.” (K13)

“Gerek beden sağlığı, gerek zorluklara karşı dayanıklılık, gerekse psikolojik dayanıklılık olarak kendimi afetlerde görev yapmaya uygun buluyorum.” (K12)

Katılımcı ifadeleri, afet ve acil durumlarda görev yapmaya uygunluk algısının yalnızca mesleki bilgi ve fiziksel yeterlilikle sınırlı olmadığını düşündüklerini göstermektedir. Katılımcılar, bu uygunluğu; kişisel özellikler, psikolojik dayanıklılık, empati, mesleki deneyim ve kriz anlarında çözüm üretebilme becerileriyle ilişkilendirmiştir. Bazı katılımcılar sahip oldukları psikolojik direnç ve mesleki deneyim doğrultusunda kendilerini afet ortamında görev yapmaya uygun bulduklarını ifade ederken, bazıları ise geçmiş afet deneyimlerinden olumsuz etkilenmeleri ve duygusal kırılganlık yaşamaları nedeniyle bu görevleri zorlayıcı olarak değerlendirmiştir.

3.4. Afetlerde Görev Yapma Deneyimi ve Motivasyon Kaynakları

Katılımcıların afetlerde görev alma deneyimleri ve motivasyonları farklılık göstermektedir. Bu farklılıklar genellikle bireysel değerler, mesleki sorumluluk anlayışları ve kurumsal yönlendirmelerle şekillenmektedir.

“İlk deneyimim 6 şubat depremleri idi. Motivasyonumun insani bir yanı var bence, yani bir uzman olmaktan bağımsız bir insan olarak bir şeyler yapabilme, yardım edebilme arzusu. Tabii mesleğimizin afetlerle yakından ilişkili olması, “bir şeyler yapmak istiyorum ve bunu doğru şekilde yapabilirim” düşüncesini güçlendiriyor.” (K5)

“6 Şubat Depremleri sebebiyle Osmaniye ve Hatay illerinde çadır alanlarında görev aldım. Afet anlarında insanların yaşadığı zorluklara tanıklık etmek ve ihtiyaçları doğrultusunda bir aracı rolü üstlenmenin insani bir vazife olduğunu düşünüyorum. İnsan hayatına dokunmak benim için hayatı anlamlı kılan bir durumdur. Motivasyon kaynağımın temelini de bu oluşturur.” (K9)

“Bu alan çok özel bir alan, kendimi bu konuda yeterli görüyorum, pek çok insanın cesaret edemediği bir alan olması sebebiyle de eksik olanı tamamlamış gibi hissediyorum.” (K1)

“Deprem bölgesinde PSD ekibinde bulunmam dışında herhangi bir afette görev almadım. Bu konuda eğitimim olmadığı için görev yapmaya ilişkin motivasyonum bulunmamaktadır.” (K2)

Katılımcı ifadeleri, afetlerde görev yapma deneyimi ve motivasyon kaynaklarının insani değerler, mesleki bilinç ve kurumsal yönlendirmeler çerçevesinde farklı biçimlerde şekillendiğini ortaya koymaktadır. Bazı katılımcılar, yardım etme arzusu, vicdani sorumluluk ve afetzedelere destek olma isteğini temel motivasyon kaynağı olarak ifade ederken; bazıları ise PSD bilinci, mesleki yeterlilik ve önceki afet deneyimlerinin afet sahasında görev alma isteğini güçlendirdiğini belirtmiştir.

Bununla birlikte, afetlerde görev alma konusunda yeterli eğitim ve hazırlığa sahip olmadığını düşünen katılımcıların, bu alanda görev yapmaya yönelik motivasyonlarının sınırlı olduğu görülmüştür. Ayrıca bazı katılımcılar, afet sahasında görev almayı bireysel gönüllülüğten ziyade kurumsal yönlendirmeler doğrultusunda deneyimlediklerini ifade etmiştir.

3.5. Afet Sahasında Yürütülen Görevler ve Günlük Uygulamalar

Katılımcıların afet sahasında gerçekleştirdikleri günlük çalışmalar, afetin evresi, görev yerinin fiziksel koşulları ve bireysel mesleki rollerine bağlı olarak çeşitlilik göstermektedir. İlk aşamada öncelikli olarak yürütülen görevler arasında çadır ve konteyner alanlarında ihtiyaç tespiti yapmak, özel gereksinimli grupların durumunu değerlendirmek ve temel ihtiyaçların karşılanması için ilgili kurumlarla iş birliği sağlamak yer almaktadır.

“Afet sahasına ilk gittiğimde mutlaka koordinasyon merkezinin nerede olduğunu öğrenip sorumluları ile tanışıyorum. Görev yerimi belirliyorum. Kalacağım yeri, ihtiyaçlarımı nereden karşılayacağımı ve kimlerle çalışacağımı belirliyorum. Sonra mevcut durumu öğreniyorum. Bilmem gereken yerel sorunlar, kaynaklar ve ihtiyaçları. Sonrasında ise biraz gözlem ve biraz müdahale ile yavaşça göreve başlıyorum.” (K1)

“Sabah saat 7 gibi çadır kentte bulunuyorduk. Bulduğumuz çadır kentte her çadırın içindeki sağlık, hijyen, temel ihtiyaç noktasındaki eksiklikleri not alıyorduk.” (K3)

“Afet sahasındayken PSD ihtiyacı olan bireyleri tespit etmek amacıyla konteyner kentteki kişileri ziyaret ettim. Oyun çadırında çocuklarla eğitici çalışmalar gerçekleştirdim.” (K6)

“İnsanların ihtiyaç duyabileceği ve bizim aracılık edebileceğimiz tüm durumlar hakkında gerekli çalışmaları, iletişim ve işbirliği mekanizmalarını harekete geçirerek çözüm odaklı bir yaklaşım motivasyonu ile diğer iş ve görevleri de yerine getirmeye çalıştık.” (K9)

Afet sahasında görev yapan SHU'lar, afetin farklı evrelerinde hem mesleki rollerine hem de saha koşullarının gerektirdiği sorumluluklara bağlı olarak çeşitli görevler üstlendiklerini ifade etmiştir. Katılımcı anlatıları, afet ortamında yürütülen çalışmaların yalnızca önceden planlanmış müdahalelerle sınırlı kalmadığını; ihtiyaç tespiti, koordinasyon, veri toplama, bireysel görüşmeler ve kurumlar arası iletişim gibi görevlerin eş zamanlı olarak yürütüldüğünü ortaya koymaktadır. Günlük uygulamaların, afetin niteliğine ve görev yapılan alanın koşullarına göre farklılaştığı; SHU'ların bu süreçte esnek ve çok yönlü bir çalışma pratiği benimsedikleri görülmüştür.

3.6. Afetlerde Duygusal Yük ve Mesleki Zorluklar

Afet sahasında görev yapan SHU'ların deneyimleri, yalnızca teknik yeterlilik ve mesleki bilgiyle değil; aynı zamanda yüksek düzeyde duygusal dayanıklılık ve psikolojik hazırlık gerektiren çok yönlü bir sürece işaret etmektedir.

“6 Şubat sonrası Hatay İskenderun'daki bir çadır kentte tek evladını bulamayan ve ben artık anne değil miyim feryadında bulunan afetzede kadın... Ona söyleyecek tek bir cümle çıkamadı boğazımdan, bildiğim tüm teknikleri unuttum.” (K1)

“Yapılan görüşmelerde insani olarak etkilenmemek elde değildir ancak yapılan görüşmeler ve genel süreci düşününce ne kadar zor ve zorlayıcı olsa da insanlara dokunmaya çalışmak tüm olumsuz duygulardan insanı kurtarıyor.” (K3)

“Biraz duygusal bir yapıya sahip olmamdan dolayı afetzedeler ile temas ederken zorlandığım anlar oldu. Bu zamanlarda yetersizlik hissine kapıldığım ve kendimi kötü hissettiğim zamanlar oldu.” (K7)

Afet sahasında görev yapan SHU'lar, mesleki bilgi ve becerilerinin yanı sıra yoğun duygusal süreçlerle karşı karşıya kaldıklarını ifade etmiştir. Katılımcı anlatıları, travma yaşamış bireylerle kurulan temasın zaman zaman duygusal zorlanmaya, yetersizlik hissine ve psikolojik yorgunluğa yol açabildiğini ortaya koymaktadır. Bazı katılımcılar, profesyonel duruşlarını korumaya çalışırken duygularını bastırmak zorunda kaldıklarını belirtirken; bazıları ise bu sürecin mesleki motivasyonlarını zorladığını ifade etmiştir.

Ayrıca kurumsal kaynakların sınırlılığı ve saha koşullarının belirsizliği, afet ortamında yaşanan duygusal yükü artıran unsurlar arasında katılımcı ifadelerinde yer almıştır.

3.7. Süpervizyonun Tanımı, Gerekliliği ve İşlevleri

SHU'ların süpervizyona dair algıları, bu kavramın yalnızca mesleki bilgi aktarımı ile sınırlı olmadığını; aynı zamanda duygusal destek, yönlendirme ve koordinasyon işlevlerini de kapsayan çok boyutlu bir süreç olarak değerlendirildiğini göstermektedir.

“Süpervizyon belli bir alana daha çok bilgi sahibi olmak, deneyimleri aktarabilme fırsatı bulmak ve doğru yöntemleri işin uzmanından öğrenebiliyor olmaktır. Aslında donanımı artırmanın, yapılan doğru ve yanlışları daha iyi görebilmenin ve sunulan mesleki hizmet içerisinde destek alabilmenin verdiği güven duygusudur.” (K1)

“Süpervizyon, sahada çalışanlar için dopingdir. Enerji kaynağıdır. Çaresizlik hissine karşı örülmüş bir duvardır. Yolunu şaşırdığında sana pusuladır. Aslında bunula ilgili birçok şey söylenebilir. Ama kısaca bu şekilde tanımlanabilir.” (K11)

“Tabii ki ihtiyaç duyuluyor. Özellikle alanda yeni çalışmaya başlamış meslekte yeni arkadaşların çok daha fazla ihtiyaç duyduğuna bizzat birçok kez şahitlik ettim. Afet alanında gördüğü manzara karşısında isyan eden, gece sabaha kadar ağlayan, bazen görüşmeleri yarıda bırakmak zorunda kalan birçok olay yaşadım. Görüşme esnasında bir meslek elemanının olayı nasıl karşıladığı ve yaşananlara verdiği tepki de görüşmenin seyri açısından çok ve müracaatçının üzerinde de çok fazla etkiye sahiptir. Bu sebeple süpervizyon alana yeni gelen arkadaşlar açısından çok önemlidir.” (K11)

“Afet alanında süpervizyon desteğinin önemli olduğunu düşünüyorum. Afet alanında çalışırken ikincil travma gelişme riski yüksek oluyor. Çalışılan vakaların da ağır olması sebebiyle süpervizyon desteğinin önemli olduğunu düşünüyorum.” (K6)

“Afet alanında bilgi ve tecrübenin yetmediği durumlarda süpervizyon desteğini ihtiyaç duyulmaktadır. Genellikle farklı kurum ve kuruluşların görev ve yetki alanlarında süpervizyona ihtiyaç duyuyorum.” (K10)

Katılımcı görüşleri, süpervizyonun afet sahasında görev yapan SHU'lar tarafından yalnızca mesleki rehberlik sağlayan bir süreç olarak değil; aynı zamanda duygusal destek sunan, yön gösteren ve sahadaki belirsizliklerle baş etmeye yardımcı olan bir yapı olarak tanımlandığını göstermektedir. Süpervizyon, katılımcılar tarafından bilgi ve deneyim aktarımı, doğru müdahale yöntemlerinin öğrenilmesi ve zorlayıcı vakalar karşısında destek alınabilen bir mekanizma olarak ifade edilmiştir. Özellikle meslekte yeni olan SHU'lar açısından süpervizyonun, afet ortamında karşılaşılan yoğun duygusal yük, ikincil travma riski ve uygulama güçlükleriyle başa çıkmada önemli bir ihtiyaç olarak dile getirildiği görülmektedir. Katılımcı anlatıları, afet sahasında süpervizyon gereksiniminin bireysel deneyimler kadar kurumlar arası işleyiş ve görev tanımlarındaki belirsizliklerle de ilişkili olduğunu ortaya koymaktadır.

3.8. Afet Alanında Süpervizyonun Gerekliliği ve Uygulama Biçimleri

Afet alanında görev yapan SHU'lar, olağanüstü koşullar altında yürütülen çalışmaların mesleki, duygusal ve etik açıdan çeşitli zorluklar içerdiğini ifade etmiştir. Katılımcı anlatıları, bu süreçte süpervizyonun afet sahasında gerekli görülen bir destek biçimi olarak değerlendirildiğini ortaya koymaktadır. Görüşmeler doğrultusunda süpervizyon ihtiyacı; mesleki deneyim eksikliği, psikolojik etkilenme riski ve sahada yaşanan belirsizliklerle ilişkilendirilmiştir.

“Maalesef sahada çalışan pek çok meslektaşım tecrübesiz. Nereden nasıl başlayacaklarını bilmiyor. Her daim komut bekliyor ve müdahale sınırları çok dar. Çabuk etkileniyor ve korkuyorlar. Bu nedenle süpervizyon sahaya gitmeden önce başlamalı dönünce de devam etmelidir. Saha öncesi ne ile karşılaşacakları hakkında bilgi verilmeli, afet alanına dair literatür bilgi ve olası vaka formülasyonları yapılmalı. Sahadayken bir fil günlük mümkünse destek verilmeli, sahadan döndükten sonra da edinilen deneyimler üzerinden görüşmeler yapılmalıdır.” (K1)

“Meslekte yeni olan bir SHU’nun ilk tecrübesi ise tabii ki ihtiyaç duyacaktır. Ve olmalı da, belki bunu görevlendirme yapan bakanlık veya kurum görevlendirme yaparken ekip olacak kişileri doğru seçmesi ile olabilir. Her ekipte bir deneyimli kişinin olmasına özen göstermelidir. Veya ekip hep mesleğinde hep yenilerden oluşmamalıdır. (K4)

“Elbette afet sahasında süpervizör desteği olması yararlıdır, çünkü yaşayabileceğimiz olası ikincil travmalara karşı, bunun önceden tespiti, farkedilmesi, ayrıca bilgi deneyim aktarımı, doğru ve zamanında müdahale için oldukça önemlidir.” (K12)

“Evet düşünüyorum. Afetzedelere hizmet götürme noktasında uzmanlaşılması ve kurumlar arası işbirliğinin daha iyi sağlanması için çalışmalar yapılabilir.” (K7)

“Afet alanında sadece SHU’ların değil diğer meslek elemanlarının da süpervizöre ihtiyaç duyduğunu düşünüyorum. Süpervizör diğer meslektaşları ile işbirliği içinde olmalıdır.” (K14)

Katılımcıların ifadeleri, süpervizyonun afet alanında yalnızca bireysel düzeyde yürütülen bir uygulama olarak değil; ekip temelli ve kurumlar arası iş birliğini içeren bir süreç olarak algılandığını göstermektedir. Süpervizyonun, deneyimli meslek elemanlarının bilgi ve deneyim aktarımı yoluyla yürütülmesi gerektiği, ekip yapılarında deneyim düzeyine göre bir denge gözetilmesinin önemli olduğu katılımcılar tarafından dile getirilmiştir. Süpervizyonun uygulama biçimi ise afet öncesi hazırlık, afet sırasındaki destek ve afet sonrası değerlendirme süreçlerini kapsayan süreklilik arz eden bir yapı olarak tanımlanmıştır. Ayrıca süpervizyonun yalnızca SHU’lara yönelik değil, afet sahasında görev yapan farklı meslek gruplarını da kapsayan bir yapı içinde ele alınması gerektiği ifade edilmiştir.

4. Tartışma ve Sonuç

Bu çalışma, afetlerde PSD hizmetlerinde görev yapan SHU’ların deneyimlerini, özellikle süpervizyon ihtiyacı çerçevesinde ele almayı amaçlamıştır. Nitel araştırma yöntemiyle elde edilen bulgular, afet sahasında çalışan SHU’ların deneyimlerinin yalnızca mesleki yeterlilikle değil; duygusal dayanıklılık, etik sorumluluk ve örgütsel destek mekanizmalarına bağlı olarak şekillendiğini göstermektedir.

Katılımcıların afet sahasında görev alma motivasyonları ağırlıklı olarak yardım etme arzusu, vicdani sorumluluk ve etik değerlere dayansa da, motivasyonun sürdürülebilirliği çoğu zaman duygusal yük, yalnızlık ve belirsizlik gibi faktörlerden olumsuz etkilenmektedir. Bu bulgu, Radey ve Figley (2007) ve Karancı ve Ünal (2023) tarafından ifade edilen, afet çalışanlarının motivasyon ve psikolojik dayanıklılığının örgütsel destek ve ekip dayanışmasına bağlı olduğunu belirten çalışmalarla örtüşmektedir.

Süpervizyon, katılımcılar tarafından yalnızca bilgi ve deneyim aktarımı olarak değil; aynı zamanda duygusal güven, etik yönlendirme ve meslektaş dayanışması olarak

tanımlanmıştır. Bu sonuç, Beddoe (2010) tarafından belirtilen, süpervizyonun SHU'ların etik ikilemlerle baş ederken yalnızlaşmasını önlediği ve karar süreçlerini desteklediği bulgusu ile uyumludur. Ayrıca, Ravalier ve ark. (2023) çalışmasında düzenli süpervizyonun SHU'ların psikolojik iyilik hali ve mesleki performansını artırdığı vurgulanmaktadır. Bu bağlamda süpervizyon, sadece bireysel destek aracı değil; hizmet kalitesi ve mesleki doyumunu doğrudan etkileyen çok boyutlu bir yapı olarak ele alınmalıdır.

Araştırmanın tematik analizi, süpervizyonun afet öncesinden başlayan ve görev sonrasına kadar uzanan çok aşamalı bir süreç olması gerektiğine işaret etmektedir. Özellikle afet sahasına hazırlıksız gönderilen SHU'ların kendilerini yalnız ve yetersiz hissettikleri, deneyimsizlikten kaynaklı kararsızlık yaşadıkları, ikincil travmalarla karşılaştıkları ve görev sonrası destek eksikliği nedeniyle mesleki doyumlarının azaldığı tespit edilmiştir. Bu bulgular, Mor Barak (2009), Beddoe (2010), Radey ve Figley (2007), Karancı ve Ünal (2023) gibi araştırmalarla örtüşmekte; süpervizyonun yalnızca bireysel değil, aynı zamanda hizmet sunumunun kalitesi açısından da temel bir gereklilik olduğunu göstermektedir. Ayrıca bu bulgular, düzenli süpervizyonun SHU'ların psikolojik iyilik hali ve mesleki performansı üzerindeki olumlu etkisini ortaya koyan çalışmaları destekler niteliktedir (Ravalier ve ark., 2023).

Sahadaki ekiplerin yapılandırılmasında deneyim dengesine dikkat edilmesi, afet ortamına ilk kez giren SHU'lar için deneyimli bir saha süpervizörünün varlığının kritik olduğu da vurgulanmıştır. Ayrıca süpervizyonun bireysel çabalarla değil, kurumsal eşgüdümle yürütülmesi gerektiği, uluslararası standartlara uygun sistematik bir modelle kurumsallaştırılması, hem SHU'ların psikolojik iyilik hali hem de müdahale hizmetlerinin niteliği açısından gereklidir.

Sonuç olarak, bu araştırma afetlerde görev yapan SHU'ların yalnızca bireysel dayanıklılığa değil, aynı zamanda kurumsal destek sistemlerine dayalı bir süpervizyon yapısına ihtiyaç duyduklarını ortaya koymaktadır. Süpervizyon mesleki yalnızlığı azaltan, etik karar süreçlerini destekleyen ve mesleki doyumunu artıran çok boyutlu bir yapı olarak ele alınmalıdır.

Bununla birlikte, çalışmanın bulguları kamu kurumlarında görev yapan SHU'ların deneyimlerine dayanmaktadır. Bu nedenle elde edilen sonuçların, STK'larda görev yapan SHU'lar için doğrudan ve mutlak biçimde genellenmesi sınırlıdır. Ancak afet ortamında görev yapma, ikincil travmaya maruz kalma, etik ikilemlerle karşılaşma ve mesleki destek ihtiyacı gibi deneyimlerin, kurumsal yapıdan bağımsız olarak benzer dinamikler taşıdığı göz önünde bulundurulduğunda, bu çalışmada ortaya konulan süpervizyon ihtiyacına ilişkin bulguların STK'lar açısından da önemli ipuçları sunduğu söylenebilir.

STK'ların daha esnek, proje temelli ve çoğu zaman sınırlı kaynaklarla yürüttükleri müdahaleler dikkate alındığında, süpervizyonun bu yapılarda nasıl örgütlendiğinin ayrıca incelenmesi gerekmektedir. Bu bağlamda, ilerleyen araştırmalarda STK'larda görev yapan SHU'ların afet deneyimlerinin ele alınması, sonuçların karşılaştırmalı biçimde değerlendirilmesine katkı sağlayacaktır.

Bu çalışmanın bulguları doğrultusunda, afetlerde görev yapan SHU'ların afet deneyimleri kapsamında aşağıdaki öneriler geliştirilmiştir:

- **Kurumsal Süpervizyon Mekanizmalarının Oluşturulması:** Afet sahasında görev alacak SHU'lar için süpervizyon süreçleri kurumsal düzeyde yapılandırılmalı ve üç aşamalı bir modelle standardize edilmelidir:

- Afet öncesi hazırlık: “Zorlayıcı Durumlarla Baş Etme” temalı bilgilendirme ve atölye çalışmaları,
- Afet sırasında müdahale: Saha süpervizörünün rehberliğinde görev yürütme,
- Afet sonrası destek: İzleme, değerlendirme ve duygusal yükü hafifletmeye yönelik oturumlar.

Bu yapı, SHU’ların mesleki rehberlik, etik yönlendirme ve psikososyal güçlenme gereksinimlerini bütüncül biçimde karşılayacaktır.

- **Merkezi Koordinasyon ve Dijital Süpervizyon Portalı:** Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı bünyesinde, süpervizyon uygulamalarını planlayan ve yöneten merkezi bir birim kurulmalı; ayrıca çevrim içi grup süpervizyonu, afet bölgesine özel bilgilendirme içerikleri ve görev sonrası değerlendirme formlarını içeren dijital bir “Afetlerde Sosyal Hizmet Süpervizyon Portalı” hayata geçirilmelidir.
- **Deneyimli SHU'lara Saha Süpervizörlüğü Rolü Verilmesi:** Afet bölgelerine gönderilecek ekiplerde en az bir deneyimli SHU’ya saha süpervizörü sorumluluğu verilmelidir. Bu kişi, ekip içinde bilgi aktarımı, yönlendirme ve duygusal destek sağlamakla yükümlü olmalı; özellikle mesleğe yeni başlayan uzmanlara rehberlik etmelidir.
- **Eğitim Programlarında Süpervizyonun Güçlendirilmesi:** Sosyal hizmet lisans programlarında kriz müdahalesi, afetlerde görev alma ve süpervizyon uygulamaları gibi içeriklere daha fazla yer verilmelidir. Mezuniyet öncesi bu tür eğitimler, SHU’ların sahaya daha hazırlıklı şekilde çıkmalarını sağlayacaktır.
- **Etik Karar Alma Süreçlerinin Desteklenmesi:** Afet sahasında etik karar alma süreçlerini destekleyecek standartlar geliştirilmelidir. Bu standartlar süpervizyon mekanizmaları ile ilişkilendirilmeli ve uygulamada ortak etik ilkelerin gözetilmesine katkı sunmalıdır.
- **Kurumsallaşmış ve Eşgüdümlü Süpervizyon Yapılarının Teşviki:** Bireysel çabalarla yürütülen destek süreçleri yerine, kurumsal temelli, eşgüdümlü ve sürdürülebilir süpervizyon yapıları teşvik edilmelidir. Bu sayede hem SHU’ların yalnızlaşması önlenecek hem de hizmet kalitesi artacaktır.
- **İleri Araştırmaların Desteklenmesi:** Bu araştırma afetlerde görev yapan SHU’ların süpervizyon ihtiyacına yönelik önemli bulgular sunmaktadır. Gelecek araştırmalarda farklı afet türleri ve bağlamları arasında karşılaştırmalar yapılması, önerilen süpervizyon modellerinin uygulanabilirliğinin ve etkilerinin değerlendirilmesi alanyazına katkı sağlayacaktır.

Etik Beyanı/ Ethical Statement: Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur. / *It is hereby declared that scientific and ethical principles were adhered to during the preparation of this study and that all studies used as references are listed in the bibliography.*

Etik Bildirim/Ethics Notification: info@esosder.org

Araştırmacıların Katkı Oranı Beyanı/ Declaration of the contribution rate of the researchers: Birinci yazar %60, ikinci yazar % 40 oranında katkı sağlamıştır. / *The first author contributed 60%, the second author 40.%*

Çıkar Çatışması Beyanı/ Declaration of conflict of interest: Bu çalışmada herhangi bir potansiyel çıkar çatışması bulunmamaktadır. / *There is no potential conflict of interest in this study.*

Yapay Zekâ Kullanımı /Use of Artificial Intelligence: Kodlama sürecinde, içeriklerin kavramsal yakınlıklarına göre tematik yapılar oluşturulmuş; bu aşamada dilsel analiz ve gruplama işlemleri için ChatGPT Plus adlı yapay zekâ uygulamasından sınırlı ölçüde destek alınmıştır. Ancak veri yorumlama, tema adlandırma ve tüm analiz süreçleri tamamen araştırmacının denetimi ve değerlendirmesiyle yürütülmüştür. / *In the coding process, thematic structures were established according to the conceptual proximity of the contents. At this stage, limited assistance from the artificial intelligence application ChatGPT Plus was utilized for linguistic analysis and categorization. Nevertheless, data interpretation, theme labeling, and all stages of the analysis were carried out solely under the researcher's supervision and judgment.*

Kaynakça

- Afet ve Acil Durum Yönetim Başkanlığı (AFAD). (2021). KBRN Terimler Sözlüğü. T. C. İçişleri Bakanlığı, Ankara. <https://www.afad.gov.tr/kbrn-sozlugu>
- Alakara Özcan, G. (2018). *Afetlerde psikososyal destek hizmetlerinin AFAD'da çalışan sosyal çalışmacılar tarafından değerlendirilmesi* (Yayın No. 514835). [Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Alanka, D. (2024). Nitel bir araştırma yöntemi olarak içerik analizi: Teorik bir çerçeve. *Kronotop İletişim Dergisi*, 1(1), 64-84.
- Altun, F. (2016). Afetlerde psikososyal hizmetler: Marmara ve Van depremleri karşılaştırmalı analizi. *İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(8-9), 183-197. <https://hdl.handle.net/20.500.12436/372>
- Artan, T., Özkan, A. O. (2020). Afetler ve sosyal hizmet. *Journal of ADEM*, 1(1), 47-54. https://dergipark.org.tr/tr/pub/jadem/issue/53871/722776#article_cite
- Atamtürk, E. (2021). *Amerika Birleşik Devletleri'ndeki sosyal hizmet uygulamaları ışığında çocuk refahı alanına ilişkin bir süpervizyon modeli önerisi* (Yayın No: 728999). [Doktora Tezi, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Aydoğdu Kuzucu, S., Ulutaş, Z., Boz, A. N. (2025). Farklı alanlarda dezavantajlı gruplarla çalışan sosyal hizmet uzmanlarının merhamet yorgunluklarının incelenmesi. *Uluslararası Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, 5(1), 7-19. <https://doi.org/10.57114/jswrpub.1553309>
- Bauwens, J., Naturale, A. (2017). The role of social work in the aftermath of disasters and traumatic events. *Clinical Social Work Journal*, 45, 99-101. <https://doi.org/10.1007/s10615-017-0623-8>
- Beddoe, L. (2010). Surveillance or reflection: Professional supervision in 'the risk society'. *British Journal of Social Work*, 40(4), 1279-1296. <https://doi.org/10.1093/bjsw/bcq018>
- Büyüköztürk, Ş., Akgün, Ö. E., Demirel, F., Karadeniz, Ş., Çakmak, E. K. (2013). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (14. Baskı). Pegem Akademi
- Braun, V., Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77-101. <https://doi.org/10.1191/1478088706qp063oa>
- Cebeci, F., Akay, O. (2024). Afetlerde sosyal hizmet. D.N. Özüçelik & T. Artan. (Ed.), *Afetlerde sosyal hizmet içinde* (ss. 57-64). İstanbul: İÜC Üniversite Yayınevi. doi: 10.5152/9400 <https://www.iuc-universitypress.org/>
- Çayır, Y. S. (2024). *Yaşlılık alanında çalışan sosyal hizmet uzmanlarının yetkinlikleri ve süpervizyon gereksinimlerinin incelenmesi* (Yayın No: 900583). [Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Çoban, H. (2020). *Afet çalışanlarında psikolojik dayanıklılık ve stresle başa çıkma düzeyi* (Yayın No: 644216). [Yüksek Lisans Tezi, Bezmialem Vakıf Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Devers, K. J., Frankel, R. M. (2000). Study design in qualitative research—2: Sampling and data collection strategies. *Education for health*, 13(2), 263-271. <https://doi.org/10.1080/13576280050074543>
- Erdener, M. (2019). *Afet alanında çalışan profesyonellerin psikolojik dayanıklılık ve ikincil travmatik stres düzeylerinin incelenmesi* (Yayın No: 552945). [Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Ergünay, O. (2009). Afet yönetimi: Genel ilkeler, tanımlar, kavramlar. https://www.academia.edu/1983074/Afet_Y%C3%B6netimi_Nedir
- Ertuğrul, F. G. (2022). *Afetlerde görevli ruh sağlığı çalışanlarının deneyimlerinin psikolojik dayanıklılık bakış açısıyla incelenmesi* (Yayın No: 773369). [Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.

- Figley, C.R. (1995). *Compassion fatigue: coping with secondary traumatic stress disorder in those who treat the traumatized* (1st ed.). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780203777381>
- Frankel, R. M., Devers, K. (2000a). Qualitative research: a consumer's guide. *Education for health (Abingdon, England)*, 13(1), 113–123. <https://doi.org/10.1080/135762800110664>
<https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/14741803/>
- Frankel, R. M., Devers, K. J. (2000b). Study design in qualitative research—1: Developing questions and assessing resource needs. *Education for health*, 13(2), 251-261. doi: 10.1080/13576280050074534 <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/14741803/>
- Freudenberger, H. J. (1974). Staff burn-out. *Journal of Social Issues*, 30(1), 159-165. <https://doi.org/10.1111/j.1540-4560.1974.tb00706.x>
- Kadioğlu, M. (2011). *Afet yönetimi, beklenilmeyeni beklemek, en kötüsünü yönetmek*, Marmara Belediyeler Birliği Yayını, 65, 47-54. https://www.academia.edu/22920333/Afet_Yonetimi_Beklenilmeyeni_Beklemek_En_Kotusu_nu_Yonetmek
- Karaman, M. (2024). *Adalet Bakanlığında çalışan sosyal hizmet uzmanlarının süpervizyon gereksinimlerinin değerlendirilmesi: Bir karma yöntem araştırması* (Yayın No: 877020). [Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Karaman, Z. T. (2017). Afet yönetimine giriş ve Türkiye’de örgütlenme. Karaman, Z. T. & Altay, A. (Ed.). *Bütünleşik afet yönetimi içinde* (ss. 1-38). İlkem Yayınları.
- Karancı, A. N., Ünal, Y. (2023). Afetlerde psikososyal destek rehberi: İstanbul sismik riskin azaltılması ve acil durum hazırlık projesi. T. C. İstanbul Valiliği İstanbul Proje Koordinasyon Birimi (İPKB) <https://www.ipkb.gov.tr/wp-content/uploads/2023/02/AFET-PSIKOSOSYAL-DESTEK-BROSUR.pdf>
- Kılıç Ceyhan, E. (2023). Afetlere Müdahalede Sosyal Hizmetin Çok Boyutlu Rolü. *İzmir Katip Çelebi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 8(2), 779-786. https://dergipark.org.tr/tr/pub/ikcusbfd/issue/78150/1265504#article_cite
- Kılıç, M. (2008). *Afetlerde psikososyal hizmetlerin etkililiği: Türk Kızılayı ve 2005 Pakistan depremi*. (Yayın No: 204093). [Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Kumbhar, P. K. S. (2022). Disaster management: A core area of social work intervention. *Disaster Development*, 11(2), 67-79. https://nidm.gov.in/journal/PDF/Journal/NIDMJOURNAL_JulDec2022/NIDMJOURNAL_JulDec2022d.pdf
- Lincoln, Y. S., Guba, E. G. (1986). But is it rigorous? Trustworthiness and authenticity in naturalistic evaluation. *New Directions for Program Evaluation*, 1986(30), 73-84. <https://doi.org/10.1002/ev.1427>
- Mağden, Ç., Ademhan Ç., Şavur, E., Yeniokatan, İ., Kılıç, M., Gözden, M., Çavuşçulu, M., Akman, P., Tomas, S. A., Yüksel S. (2008). *Afetlerde psikososyal destek uygulama rehberi*. Türk Kızılayı, Yorum Basın Yayın Sanayi Ltd. Şti. Ankara. <https://kizilayakademi.org.tr/kitap-brosur/afetlerde-psikososyal-destek-uygulama-rehberi/>
- Maslach, C., Leiter, M. P. (2016). Burnout. Fink, G. (Ed.) *Stress: concepts, cognition, emotion, and behavior içinde* (ss. 351-357). Academic Press. <https://doi.org/10.1016/B978-0-12-800951-2.00044-3>
- Maslach, C., Schaufeli, W. B., Leiter, M. P. (2001). Job burnout. *Annual Review of Psychology*, 52(1), 397–422. <https://doi.org/10.1146/annurev.psych.52.1.397>
- Mason, J. (2002). *Researching your own practice: The discipline of noticing* (1st ed.). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780203471876>

- McCann, I. L., Pearlman, L. A. (1990). Vicarious traumatization: A framework for understanding the psychological effects of working with victims. *Journal of Traumatic Stress*, 3(1), 131-149. <https://doi.org/10.1007/BF00975140>
- McHolm F. (2006). Rx For Compassion Fatigue. *Journal of Christian nursing: a quarterly publication of Nurses Christian Fellowship*, 23(4), 12-19. doi: [10.1097/00005217-200611000-00003](https://doi.org/10.1097/00005217-200611000-00003)
- Mor Barak, M. E., Travis, D. J., Pyun, H., Xie, B. (2009). The impact of supervision on worker outcomes: A meta-analysis. *Social Service Review*, 83(1), 3-32. <https://doi.org/10.1086/599028>
- Nikku, B. R. (2015). Living through and responding to disasters: Multiple roles for social work. *Social Work Education*, 34(6), 601-606. <https://doi.org/10.1080/02615479.2015.1090942>
- Özkan, A. O. (2020). *Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'nda görevli sosyal hizmet uzmanlarının süpervizyon gereksinimlerinin değerlendirilmesi: İstanbul ili örneği* (Yayın No: 628396). [Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Özüçelik, D. N. (2024). Afet bilgisi. D.N. Özüçelik & T. Artan. (Ed.), *Afetlerde sosyal hizmet içinde* (ss. 1-14). İstanbul: İÜC Üniversite Yayınevi. DOI: 10.5152/9401 <https://www.iuc-universitypress.org/>
- Patton, M. Q. (2014). *Qualitative research & evaluation methods: Integrating theory and practice*. Sage Publications. https://books.google.com.tr/books?hl=tr&lr=&id=ovAkBQAAQBAJ&oi=fnd&pg=PP1&dq=Qualitative+research+%26+evaluation+methods:+Integrating+theory+and+practice&ots=ZS-X0uuCF1&sig=BNAPdUtNsAXtjxMFxch3_L2gEHE&redir_esc=y#v=onepage&q=Qualitative%20research%20%26%20evaluation%20methods%3A%20Integrating%20theory%20and%20practice&f=false
- Radey, M., Figley, C. R. (2007). The social psychology of compassion. *Clinical Social Work Journal*, 35(3), 207-214. <https://doi.org/10.1007/s10615-007-0087-3>
- Ramazano, M. (2016). *Türkiye'de afet ve acil durumlar sonrası yürütülen psikososyal müdahalelerin analizi ve psikososyal müdahale önerisi*. (Yayın No: 418038). [Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Ravalier, J. M., Wegrzynek, P., Mitchell, A., McGowan, J., Mcfadden, P., Bald, C. (2023). A rapid review of reflective supervision in social work. *The British Journal of Social Work*, 53(4), 1945-1962. <https://doi.org/10.1093/bjsw/bcac223>
- Stamm, B. (2010). The concise manual for the professional quality of life scale. <https://www.illinoisworknet.com/WIOA/Resources/Documents/The-Concise-ProQOL-Manual.pdf>
- Şahin, S. (2021). *Psikososyal müdahale çalışanlarının afetlere karşı bireysel hazırlık düzeylerinin değerlendirilmesi*. (Yayın No: 692759). [Doktora Tezi, Kocaeli Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Tuncay, T. (2004). *Afetlerde sosyal hizmet: 1999 yılı Marmara ve Bolu-Düzce depremleri sonrasında gerçekleştirilen sosyal hizmet uygulamaları*. Özbay Ofset Matbaacılık. <https://avys.omu.edu.tr/storage/app/public/bilge.abukan/138610/afetlerde%20sosyal%20hizmet.pdf>
- Zakour, M. J. (1996). Disaster research in social work. *Journal of Social Service Research*, 22(1-2), 7-25. https://doi.org/10.1300/J079v22n01_02